

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 342.72/.73(043.2)

PAVEL Cătălin – Radu

**ASIGURAREA BUNEI ADMINISTRĂRI PRIN REALIZAREA
DREPTURILOR GARANȚII**

Specialitatea 552.01 – DREPT CONSTITUȚIONAL

**REZUMATUL
tezei de doctor în drept**

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată la Catedra Drept Public, Facultatea de Drept a Universității Libere
Internaționale din Moldova

Conducător științific:

ȚURCAN Serghei, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

CÂRNAȚ Teodor, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar;

GORIUC Silvia, doctor în drept, conferențiar universitar.

Componenta Consiliului Științific Specializat:

SMOCHINĂ Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar – președinte;

ZAPOROJAN Veaceslav, doctor în drept, conferențiar universitar – secretar științific;

ARSENI Alexandru, doctor habilitat în drept, profesor universitar – membru al CSS;

COSTACHI Gheorghe, doctor habilitat în drept, profesor universitar – membru al CSS;

SLUSARENCO Svetlana, doctor în drept, conferențiar universitar – membru al CSS;

UGLEAN Gheorghe, doctor în drept, profesor universitar – membru al CSS.

Susținerea va avea loc la **31 ianuarie 2024 la ora 13.00**, în ședința Consiliului Științific Specializat
D 552.01-23-116 din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova, sala 212, str. Vlaicu
Pârcălab, nr. 52, mun. Chișinău, Republica Moldova.

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii
Moldova, la Biblioteca Universității Libere Internaționale din Moldova și pe pagina web a Agenției
Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare.

Rezumatul a fost expediat la 07 decembrie 2023

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat

ZAPOROJAN Veaceslav,
doctor în drept
conferențiar universitar

Conducător științific

ȚURCAN Serghei
doctor în drept
conferențiar universitar

Autor

PAVEL Cătălin – Radu

© PAVEL Cătălin – Radu, 2023

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE TEZEI	4
CONȚINUTUL TEZEI	10
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	26
BIBLIOGRAFIE.....	30
LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI.....	36
ADNOTARE	39
ANNOTATION	40
АННОТАЦИЯ	41

REPERE CONCEPTUALE ALE TEZEI

Actualitatea și importanța temei studiate. În contextul actual al unei societăți democratice, am considerat că aspectele abordate în această cercetare manifestă o importanță deosebită, având în vedere tendințele societății de a își îmbunătăți continuu modalitățile de administrare, aspirațiile cetățenilor pentru o îmbunătățire a calității vieții, a relației cu autoritățile publice, a nevoii de siguranță și securitate publică, a necesității garantării drepturilor fundamentale într-un stat de drept.

Cercetarea științifică a corelației dintre asigurarea bunei administrări prin realizarea drepturilor garanții, este făcută în favoarea cetățeanului, iar concluziile și recomandările pot contribui la completarea cadrului normativ actual din România și Republica Moldova.

Orice efort suplimentar, orice contribuție științifică adusă în domeniul asigurării unei mai bune administrări a statului în favoarea cetățeanului poate aduce o valoare și un fundament pentru îmbunătățirea acestui vast domeniu de importanță majoră.

Realizarea unei bune administrări are loc prin garantarea drepturilor și libertăților fundamentale prevăzute de Titlul II din Constituția Republicii Moldova [28] „Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale” pe de o parte și corelativ, pe cele prevăzute de Capitolul II din Constituția României „Drepturile și libertățile fundamentale garantate cetățenilor români”, chiar dacă în cele două Constituții nu este prevăzut *expressis verbis* dreptul la bună administrare.

Administrația publică prin autoritățile sale de la nivel central și local, are menirea de a pune în aplicare legile, pentru satisfacerea nevoilor și intereselor generale ale colectivităților umane și pentru a asigura buna funcționare a serviciilor publice în beneficiul cetățenilor.

Armonizarea legislației, care poate să fie accesibilă cetățenilor, ușor de înțeles și coerentă duce, de asemenea, la asigurarea unei bune administrări pentru cetățean.

Autoritățile publice au responsabilitatea de a asigura serviciile publice către cetățeni, respectiv să emită dispoziții și hotărâri, având obligația de a acționa într-un timp rezonabil. Serviciile autorităților publice trebuie să răspundă nevoilor cetățeanului, în temeiul drepturilor și libertăților garantate de Constituție.

Totodată, prin protejarea intereselor persoanelor vulnerabile și identificarea de modalități corespunzătoare între drepturile și interesele celor care sunt direct vizați de acțiunea statului, pe de o parte, și protejarea intereselor comunității în general se asigură o buna administrare.

Buna administrare reprezintă un aspect al bunei guvernări, nelimitându-se numai la măsurile juridice și, depinde de calitatea organizării și a managementului și, de îndeplinirea cerințelor de eficacitate, eficiență și relevanță pentru nevoile cetățeanului și de îmbunătățirea calității vieții. De

asemenea trebuie să menționăm și protejarea proprietății publice și a intereselor publice. Mai mult, buna administrare trebuie să prevină toate formele de corupție.

Realizarea unei bune administrări a constituit o preocupare continuă a organismelor internaționale. Astfel, odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene a devenit obligatorie din punct de vedere juridic, fapt care a condus la o consolidare substanțială a rolului statului de drept în guvernarea Uniunii Europene.

De asemenea, trebuie să menționăm că, în Carta Drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [49], dreptul la bună administrare a fost definit și reglementat la articolul 41, Carta fiind ratificată și de România. Astfel, a reprezentat „o etapă a unui drum început cu decenii în urmă. Înainte, jurisprudența Curții de Justiție a fost cea care obliga Uniunea să respecte drepturile fundamentale. Acum, *Carta reunește într-un instrument unic, coerent și obligatoriu din punct de vedere juridic, drepturile fundamentale pe care instituțiile și organismele UE trebuie să le respecte.*”

În Uniunea Europeană a fost adoptată și Recomandarea CM/Rec(2007)7 a Comitetului Miniștrilor din statele membre ale Consiliului Europei care a reglementat buna administrare. În preambulul recomandării, s-au reținut ca și considerente ale adoptării acesteia că, *„autoritățile publice sunt obligate să asigure cetățenilor servicii, instrucțiuni și proceduri, iar când autoritățile publice sunt solicitate, acestea trebuie să ia măsuri într-un termen rezonabil.”*

Tot cu titlul de considerente s-a reținut în preambulul recomandării că *„proasta administrație fie că este rezultatul unei inacțiuni a administrației publice (tăcerea administrației în doctrina noastră), fie că este rezultatul unor răspunsuri sau decizii întârziate, sau a încălcării obligațiilor legale, trebuie să fie sancționată și să existe sancțiuni procedurale bine stabilite, care să includă și sancțiuni judiciare.”*

Principiile dreptului la bună administrare au fost identificate și în cuprinsul art. 2 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice. Drepturile garanției, pe de altă parte, *„asigură protejarea manifestărilor de voință ale cetățenilor, în raport cu autoritățile publice, cât și cu alte drepturi, libertăți și interese cetățenești”*, asigurându-se astfel și o bună administrare a statului în favoarea cetățenilor.

În opinia noastră, abordată la nivel constituțional, buna administrare se poate asigura și prin realizarea drepturilor garanției. Buna administrare nu se asigură exclusiv prin realizarea acestor două drepturi denumite în doctrină drepturi garanției. Aceste două drepturi, contribuie esențial la asigurarea unei bune administrări. De altfel, prin garantarea dreptului de petiționare și a dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică, se poate asigura o protecție juridică a tuturor drepturilor fundamentale ale cetățenilor, contribuind astfel și la asigurarea unei bune administrări.

Astfel, într-o societate democratică, în care accesul la informație este la îndemâna oricărui cetățean, considerăm că se resimte nevoia de garantare a drepturilor fundamentale din partea autorităților publice.

Potrivit teoriei drepturilor fundamentale, anumite rațiuni teoretice și practice determină ca un anumit drept al cetățeanului să fie drept fundamental într-o anumită perioadă și să fie drept obișnuit, în altă perioadă istorică.

Prezenta cercetare și-a propus să analizeze conceptul potrivit căruia, realizarea drepturilor garanții prezintă un factor ce contribuie la asigurarea unei bune administrări.

În privința dreptului de petiționare, acesta este un drept fundamental al cetățeanului care garantează dreptul de a cere și de a face solicitări în fața autorităților statului. Astfel, acest drept de a cere, fiind un drept esențial, garantează existența și respectarea tuturor celorlalte drepturi fundamentale ale cetățeanului și asigură realizarea unei bune administrări a statului în favoarea cetățeanului. Astfel, au fost reglementate mai multe tipuri de petiții și modul de soluționare al acestora de către autoritățile publice, garantând astfel dreptul cetățeanului de a se adresa oricărei autorități, stabilind corelativ și obligația autorităților de a răspunde în termen legal la petițiile cetățenilor.

Considerăm că realizarea dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică contribuie în mod substanțial la asigurarea unei bune administrări. Articolul 53 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, precum și articolul 52 alin. (1) din Constituția României prevăd că persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

Drepturile garanții, respectiv dreptul de petiționare și dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, sunt garantate și reglementate sub o formă similară, atât în Constituția României cât, cât și în Constituția Republicii Moldova, având o contribuție substanțială la asigurarea unei bune administrări.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul propus al prezentei teze de doctorat rezidă în a face o cercetare complexă a modului de asigurare a bunei administrări prin garantarea dreptului de petiționare, precum și prin garantarea dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică în vederea valorificării gradului de reglementare și protecție juridică a acestora în România și Republica Moldova.

În vederea atingerii scopului propus, **obiectivele tezei** au constatat în:

- Cercetarea teoretică și conceptuală a noțiunii de bună administrare și a drepturilor garanții în doctrina de specialitate;

- Investigarea gradului de reglementare a bunei administrări în recomandările Consiliului Europei și în documentele Uniunii Europene;

- Analiza reperelor teoretice privind administrația publică și a dreptului la administrare în România și în Republica Moldova;

- Formularea trăsăturilor caracteristice ale bunei administrări;

- Cercetarea modului de realizare a dreptului de petiționare la nivel constituțional în România, Republica Moldova și în dreptul comparat;

- Reflectarea asigurării bunei administrări prin garantarea dreptului de petiționare;

- Analiza garantării dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică în România, Republica Moldova și în dreptul comparat;

- Reflectarea asigurării bunei administrări prin garantarea dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică;

- Formularea unor recomandări pentru îmbunătățirea cadrului legislativ în România și Republica Moldova;

Ipoteza de cercetare. În sensul prezentei cercetări considerăm că ipoteza constă în faptul că asigurarea bunei administrări este o necesitate a cetățeanului, iar necesitatea oricărui cetățean de a avea acces la instituțiile publice, de a fi ascultat, de a i se răspunde la petiții, de a obține recunoașterea dreptului pretins, anularea actului vătămător și repararea pagubei, este o realitate. Buna administrare poate fi asigurată prin realizarea eficientă a drepturilor garanției, respectiv a dreptului de petiționare și a dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. În procesul de analiză a bunei administrări, a dreptului de petiționare și a dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică, am utilizat următoarele metode de cercetare științifică:

- metoda istorică pentru a analiza în context istoric conceptul de bună administrare, dreptul de petiționare și dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică;

- metoda comparativă, ne-a permis să realizăm o analiză comparativă a gradului de reglementare a dreptului de petiționare și a dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică la nivel național a mai multor state din Uniunea Europeană și din afara acesteia;

- metoda logică, ne-a permis să cercetăm și analizăm critic prevederile normative la nivel național în România și în Republica Moldova, cât și în documentele Uniunii Europene în materia bunei administrări, a dreptului de petiționare și a dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică în vederea stabilirii diferențelor și particularităților și consecințelor acestora;

- metoda cantitativă a fost utilizată în vederea determinării și evidențierii surselor normative și doctrinare ce reflectă situația de fapt în domeniul bunei administrări, a dreptului de petiționare și a dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică.

- metoda dialectică a fost utilizată pentru realizarea unor categorii și concepte, incluzând dar fără a se limita la: scop și finalitate, esență, formă, funcție, structură.

De asemenea, au fost aplicate și alte metode de cercetare științifică, cum ar fi: metoda prospectivă, metoda sistemică și metoda analizei sintetice.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute a fost determinată de abordarea conceptului de bună administrare și realizarea unei corelații cu drepturile garanției. A fost conturată o modalitate de asigurare a unei bune administrări prin garantarea dreptului de petiționare și prin garantarea dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică. Prin realizarea acestei cercetări științifice a asigurării bunei administrări prin realizarea drepturilor garanției, s-a conturat una dintre primele lucrări ce abordează aceasta temă.

Elementele de noutate pot fi regăsite în:

1. Modalitatea de abordare a subiectului de către autor, respectiv în analiza corelației dintre asigurarea bunei administrări prin realizarea drepturilor garanției.

2. Elucidarea esenței și caracteristicilor drepturilor garanției: dreptul de petiționare și dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică.

3. Identificarea completărilor ce pot fi aduse în legislația României și a Republicii Moldova în domeniul asigurării bunei administrări și protecției drepturilor garanției și oferirea soluțiilor pentru îmbunătățirea și consolidarea mecanismelor de garantare a acestor drepturi.

Problema științifică importantă soluționată a constatat în evidențierea importanței garantării celor două drepturi fundamentale, denumite în doctrină drepturi garanției, în vederea asigurării unei bune administrări într-un stat democratic de drept, fapt ce contribuie la eficientizarea reglementării și protecției juridice ale acestora în România și Republica Moldova.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei poate fi estimată sub următoarele aspecte:

- A fost realizat un comentariu al legislației cu privire la garantarea la nivel constituțional a celor două drepturi garanției, dreptul de petiționare și dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, cu scopul clarificării rolului acestora în garantarea drepturilor cetățeanului într-un stat de drept.

- A fost analizat conceptul de bună administrare și corelația acestuia cu drepturile garanției, în scopul perfecționării reglementărilor legislative din domeniu în România și Republica Moldova.

- Au fost înaintate propuneri de *lege ferenda* care pot contribui, în opinia noastră, la perfecționarea cadrului legislativ în domeniul asigurării bunei administrări și a garantării drepturilor fundamentale ale cetățeanului.

Analiza efectuată în teza de doctorat poate fi considerată o contribuție la dezvoltarea bunei administrări a statului în favoarea cetățenilor, aducând un plus de valoare cetățenilor într-un stat democratic, unde valorile fundamentale sunt respectate și garantate.

Implementarea rezultatelor științifice, după opinia noastră, pot contribui la asigurarea unei mai bune administrări a statului în favoarea cetățenilor, la o mai bună asigurare a drepturilor fundamentale, iar în acest context, teza de doctorat poate fi utilă atât specialiștilor în domeniul dreptului, doctoranzilor, masteranzilor, cât și studenților care studiază aspectele prezentate.

Aprobarea rezultatelor. Teza a fost elaborată în cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova, a fost supusă și aprobată în cadrul Catedrei Drept Public a Facultății de Drept.

Tezele cercetării efectuate, concluziile și recomandările formulate în teză s-au reflectat în articolele publicate la tema tezei în reviste științifice de profil, cât și în cadrul forurilor științifice internaționale.

Rezultatele studiului au fost publicate în 19 lucrări științifice, printre care se numără 12 comunicări științifice în cadrul următoarelor conferințe naționale și internaționale: „Aspecte selective cu privire la garantarea dreptului de petiționare”; „Considerații privind asigurarea bunei administrări prin realizarea drepturilor garanții”; „Ensuring a good administration by granting the petition right”; „Identifying the right of a person aggrieved by a public authority in the Romanian Constitution and in comparative law”; „Reflections on the Petition Right Juridical Warranty in the Romanian Constitutional Law Doctrine”; „Consecințele administrative și judiciare privind dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică”; „The guarantee of the right of a person aggrieved by a public authority in Romania – Selective administrative aspects”; „The realization of the fundamental guarantees rights, a consequence for ensuring a good administration – selective aspects”; „Identifying the petition right in the Romanian constitution, in Moldavian constitution and in comparative law”; „Identifying the right of a person aggrieved by a public authority in the Constitution of Romania, in the Constitution of Republic of Moldova and in comparative law”; „Ensuring and guaranteeing the petition right in Romania and Republic of Moldova”; „Considerații generale asupra noțiunii de administrație publică în doctrina românească”.

Sumarul compartimentelor tezei. Lucrarea este constituită din adnotare în limba română, engleză și rusă, introducere, patru capitole divizate în subcapitole, concluzii generale și recomandări, referințe bibliografice din 165 titluri, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului.

Cuvintele cheie: buna administrare, drepturi garanții, dreptul de petiționare, dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, dreptul la administrare.

CONȚINUTUL TEZEI

Studiul științific de față începe cu o introducere care explică importanța și necesitatea lucrării, și ideile noi pe care le cuprinde.

Introducerea tezei reprezintă fundamentarea și justificarea temei alese pentru cercetare, cuprinzând actualitatea și importanța temei de cercetare, scopul și obiectivele cercetării, ipoteza de cercetare, noutatea științifică și rezultatele obținute, sinteza metodologiei de cercetare, importanța teoretică, valoarea aplicativă, aprobarea rezultatelor cercetării și sumarul compartimentelor tezei.

Introducerea lucrării de doctorat conține o fundamentare științifică a temei cercetate – asigurarea bunei administrări prin realizarea drepturilor garanții. De asemenea, introducerea este segmentată în mai multe compartimente - actualitatea temei cercetate, problema științifică tratată și soluționată, valoarea și importanța lucrării, metodele utilizate, obiectivele și scopul propus, originalitatea tezei, inovațiile științifice, aprobarea rezultatelor obținute în urma cercetării.

În partea introductivă a tezei a fost analizată actualitatea și importanța temei abordate, a fost prezentat scopul și obiectivele tezei, a fost evidențiată noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică importantă soluționată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, implementarea rezultatelor științifice și modalitățile de aprobare a rezultatelor științifice.

În **Capitolul 1**, intitulat „*Analiza doctrinei și a prevederilor normative privind buna administrare și drepturilor garanții*”, au fost analizate cercetările actuale în domeniul asigurării bunei administrări prin realizarea drepturilor garanții, respectiv identificarea unor cercetări similare în doctrină, în domeniul bunei administrări, a realizării dreptului de petiționare, în domeniul realizării dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică și în domeniul administrației publice. Au fost menționate reglementările din legislație în domeniul studiat și direcțiile principale ale cercetării, scopul și obiectivele trasate. S-a constatat faptul că tematica tezei și subiectul abordat nu a mai fost analizat foarte mult, în deplina sa complexitate în doctrina de specialitate. Astfel, s-a propus a se realiza o cercetare științifică cu privire la modalitatea de asigurare a bunei administrări prin realizarea drepturilor garanții.

Am reliefat că dreptul de petiționare asigură și garantează dreptul oricărui cetățean de a petiționa și corelativ, obligația autorităților publice de a răspunde la petiția respectivă în termenele și în condițiile stabilite de legea organică. În funcție de tipul de petiție, legiuitorul a stabilit diverse

modalități de soluționare. Petițiile pot fi formulate sub mai multe forme de cereri, reclamații, propuneri sau sesizări. În România, dreptul de petiționare este scutit de taxă. Astfel, dreptul de petiționare *asigură o protecție juridică a cetățeanului, a tuturor drepturilor sale fundamentale în general* și contribuie și la asigurarea unei bune administrări a statului, în particular.

Referitor la modalitatea de realizare a dreptului unei persoanei vătămate de către autoritatea publică, profesorii Ioan Muraru și Elena Simina Tănăsescu au reținut că dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică: „este un drept fundamental, încadrat tradițional în categoria drepturilor garanții, alături de dreptul de petiționare, cu care, de altfel, se află într-o strânsă corelație.” [16, p. 187]

De asemenea, Ioan Muraru și Elena Simina Tănăsescu, au apreciat că dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică reprezintă „temeiul constituțional al răspunderii autorităților publice pentru vătămarile produse cetățenilor prin încălcarea sau nesocotirea drepturilor și libertăților acestora.” Aceiași autori au considerat că dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică este: „alături de dreptul de petiționare prevăzut în articolul anterior din Constituție, cu care se află într-o strânsă corelație, formează categoria drepturilor-garanții” [16, p. 511]. De asemenea, profesorii au apreciat că dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică consacrat de art. 52 din Constituția României, „reprezintă fundamentul constituțional principal al contenciosului administrativ.”

În dreptul comparat, în sistemul *common law*, de regulă, judecătorul nu este răspunzător pentru erori judiciare. „Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică asigură, în general, protecția tuturor drepturilor fundamentale ale cetățeanului și în particular a unei bune administrări. Cele două drepturi, dreptul de petiționare și respectiv dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică formează clasa drepturilor garanții, fiind astfel denumite în doctrină.” [18, p.37]

„Persoana vătămată, într-un drept al său, într-un interes legitim de o autoritate publică, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei.” [40] Astfel, la nivel fundamental, este garantată și asigurată cetățeanului, orice vătămare venită din partea unei instituții publice, textul constituțional făcând referire la orice act ce emană de la o instituție publică. Totodată, este garantată și atragerea răspunderii statului în caz de eroare judiciară, asigurând prin această garantare fundamentală și o bună administrare pentru cetățeni.

Privitor la drepturile persoanei care a fost vătămată de o autoritate publică, în doctrina Republicii Moldova, cu referire la articolul 53 din Constituția Republicii Moldova, s-a reținut că „acest drept este garantat prin instituirea unui control asupra actelor administrative, dar și a răspunderii patrimoniale a statului pentru vătămarile aduse persoanelor prin fapte ilegale sau erori

ale funcționarilor publici. Dreptul menționat este o garanție constituțională de asigurare a celorlalte drepturi și libertăți constituționale, un suport juridic pentru exercitarea diverselor forme de control asupra activității autorităților publice.” [17, p. 209]

Conținutul dreptului fundamental al persoanei vătămate de o autoritate publică este similar atât în Constituția României, cât și în cea a Republicii Moldova. În acest context, am indicat faptul că în doctrina de specialitate s-a efectuat o analiză complexă a drepturilor persoanei vătămate de o autoritate publică, din prisma doctrinei franceză și a altor state. Din acest punct de vedere, am efectuat trimiteri la lucrările profesorului Ioan Leș, care a analizat comparativ răspunderea statului pentru erorile judiciare și a reținut, în ceea ce privește dreptul fundamental al persoanei vătămate de o autoritate publică.

În **Capitolul 2**, cu denumirea „**Conceptul și trăsăturile caracteristice ale bunei administrări**”, au fost analizate trăsăturile caracteristice ale bunei administrări, respectiv repere teoretice privind administrația publică în România și în doctrina franceză, repere doctrinare privind puterea executivă și administrația publică din perspectiva dreptului constituțional și a instituțiilor politice. A fost analizat conceptul de administrație publică și misiunile acesteia, locul și rolul Administrației publice în Constituția României, republicată, în anul 2003, conceptul de bună administrare și conținutul dreptului la bună administrare.

Din perspectiva documentelor internaționale au fost realizate clarificări în ceea ce privește aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene referitor la dreptul la bună administrare în Uniunea Europeană. De asemenea, a fost analizată reglementarea dreptului la bună administrare în Recomandarea CM/Rec(2007)7 a Comitetului Miniștrilor din statele membre ale Consiliului Europei și s-au identificat principiile dreptului la bună administrare din cuprinsul articolului 2 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice. S-au studiat repere constituționale privind administrația publică și dreptul la administrare în Republica Moldova, a fost analizat dreptul la administrare ca drept fundamental în Constituția Republicii Moldova și jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova. S-a prezentat administrația publică în Republica Moldova, respectiv repere doctrinare privind administrația publică din perspectiva dreptului constituțional.

În conținutul tezei de doctorat am preluat opinia doctrinară potrivit căreia, în administrația publică sunt autorități (organe) investite cu putere publică, deci cu dreptul de a stabili un anumit comportament obligatoriu și sunt organe ce aplică actele normative dar fără a stabili comportament obligatoriu. De exemplu, Oficiul înregistrărilor actelor de stare civilă care este organ public, dar nu activează în regim de putere publică.

Dreptul la administrare a fost reglementat de către articolul 39 din Constituția Republicii Moldova [28]: „(1) Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor. (2) Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică.”

Am identificat în Constituția Republicii Moldova, pe lângă drepturile garanției, dreptul de petiționare (art. 52) și respectiv dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică (art. 53) și dreptul la administrare (art. 39) a cărei protecție juridică este asigurată de cele două drepturi garanții.

În așa mod, asigurarea unei bune administrări a fost garantată în Republica Moldova la nivel constituțional și prin prevederile dreptului la administrare ca și drept fundamental al cetățeanului.

Analizând în plan comparativ cele două constituții, a Republicii Moldova și a României, am ajuns la concluzia că în Constituția României nu se regăsește, ca și drept fundamental, dreptul la administrare.

Între dreptul la administrare garantat de Constituția Republicii Moldova și buna administrare există o strictă delimitare. Dreptul la administrare asigură oricărui cetățean accesul la o funcție publică (alin. 2) și oferă dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor (alin. 1).

Esența și conținutul dreptului la buna administrare este diferită. Din perspectiva dreptului la buna administrare, articolul 39 din Constituția Republicii Moldova poate fi analizat doar referitor la dreptul cetățenilor de a participa la administrarea treburilor publice prin reprezentanții lor. În sensul în care acești reprezentanți asigură prin activitatea lor o buna administrare.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut că „potrivit articolului 39 alin. (1) din Constituție, cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor. Dreptul de a participa la administrarea treburilor publice prin reprezentanți semnifică alegerea unor reprezentanți în demnități publice, cum ar fi: deputații în Parlament (articolele 60 alin. (1), 61 alin. (1) și 68 din Constituție), Președintele Republicii Moldova (articolul 78 alin. (1) din Constituție), primarii și consilierii din autoritățile publice locale (articolele 109 alin. (1), 112 alin. (1) și 113 alin. (2)). Astfel, cetățenii, prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, aleg persoanele care le vor reprezenta interesele în administrarea treburilor de interes public. În așa mod, sunt realizate principiile constituționale ale democrației reprezentative, conform cărora suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative (articolul 2 alin. (1)) și voința poporului constituie baza puterii de stat (articolul 38 alin. (1))” (*Avizul Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 2 din 27 iulie 2023 la proiectul de lege pentru modificarea articolului 70*

alin. (1) din Constituție (incompatibilitatea deputatului), publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 297-301 din 10.08.2023).

Dreptul fundamental la administrare și obligativitatea instituțiilor statului abilitate cu guvernarea să asigure „o bună guvernare” a treburilor publice atât în folosul societății și a comunităților locale, conduc la asigurarea unei bune administrări. Dreptul fundamental la petiționare este un mijloc de control al acestei „bune guvernări” și pe de altă parte, dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică reprezintă sancțiunea „proastei guvernări”.

Cu titlu de concluzie, în conținutul tezei de doctorat am conchis că dreptul la administrare, ca drept fundamental al cetățeanului Republicii Moldova asigură garanțiile juridice și constituționale pentru exercitarea dreptului de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit și asigură de asemenea și dreptul de a accede la o funcție publică. Se asigură astfel dreptul cetățeanului la o bună administrare din partea autorităților publice și prin corelarea acestuia cu articolul 52 dreptul de petiționare și cu articolul 53 dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică.

Tot în Capitolul 2 din teză s-a reliefat că orice cetățean al Republicii Moldova are dreptul de a participa la treburile publice și poate alege reprezentanți. Este o prevedere constituțională a dreptului la administrare care conferă la rândul său dreptul cetățeanului de a desemna reprezentanți în temeiul dreptului de vot, liber exprimat. Astfel, se asigură democrația statului de drept, reprezentanții statului fiind aleși prin vot liber exprimat de către popor. În același timp, dreptul la administrare garantează dreptul oricărui cetățean de a avea acces la o funcție publică. În consecință, asigurarea bunei administrări se realizează prin accesul oricărui cetățean la o funcție publică și la participarea acestuia la treburile publice.

În **Capitolul 3**, intitulat **„Asigurarea bunei administrări prin garantarea dreptului de petiționare”**, au fost analizate repere constituționale privind garantarea dreptului de petiționare în România, a fost analizată jurisprudența Curții Constituționale a României privind dreptul de petiționare, a fost identificat dreptul de petiționare în Constituțiile române și în dreptul comparat, fiind analizate toate Constituțiile române începând cu Statutul dezvoltatoriu al Convenției de la Paris din 7/19 august 1858 și până la Proiectul de lege privind revizuirea Constituției României din 2014.

În dreptul comparat, a fost analizată reglementarea dreptului de petiționare în constituțiile selectate din douăzeci de state la nivel internațional. De asemenea, au fost analizate garanțiile juridice ale dreptului de petiționare în doctrina constituțională română și repere constituționale privind garantarea dreptului de petiționare în Republica Moldova. A fost cercetată jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova privind dreptul de petiționare.

Dreptul de petiționare face parte din categoria drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor din Constituția României.[40] Am evidențiat că dreptul de petiționare *are valoarea de drept-garanție, reprezentând dreptul persoanei de a sesiza concursul statului prin organele sale administrative ori de câte ori se impune intervenția acestora.*

Am opinat că dreptul de petiționare are un caracter de unicitate în privința întinderii și a efectelor juridice pe care le generează. Prin efectele sale garantează drepturilor și libertățile fundamentale ale cetățenilor. Buna administrare poate fi asigurată nu doar prin garantarea (consacrarea constituțională) a dreptului de petiționare, dar prin realizarea eficientă a acestui drept. Din analiza sistemică a articolelor 52 și 53 din Constituția Republicii Moldova și corelativ, a articolelor 51 și 52 din Constituția României, este cert că „persoanele vătămate într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, au dreptul să se adreseze autorităților publice prin petiții, fiind îndreptățite să obțină recunoașterea dreptului pretins și anularea actului administrativ”. [40] Astfel, se realizează corelația între dreptul la bună administrare și dreptul la petiționare.

De asemenea, corelativ dreptului cetățeanului de petiționare în nume propriu sau al organizațiilor legale pe care le reprezintă, subzistă în legea fundamentală și obligația statului prin autoritățile publice de a răspunde petițiilor înaintate.

Dreptul de petiționare garantează o buna administrare a statului în favoarea persoanei prin garantarea dreptului de petiționare al cetățeanului în fața oricărei autorități publice și prin obligația corelativă a autorităților sesizate de a formula răspuns.

Atenție sporită am acordat lucrărilor științifice ale academicianul Ion Guceac. Autorul a corelat realizarea bunăstării economice de conținutul, gradul de realitate a drepturilor și libertăților politice de care se bucură omul, de cultura politică și de viața spirituală a societății. Totodată a determinat libertatea politică a individului de „libertatea societății în ansamblu, precum și de libertatea politică a comunității sociale din a cărei componență acesta face parte (strat social, colectiv, partid, organizație obștească etc.) și constă dintr-o serie de oportunități sociale reale (libertăți) în exercitarea democrației, în luarea deciziilor de interes public, social și comunitar.

Libertatea politică constituie conținutul social al drepturilor și libertăților politice ale cetățenilor, care sunt recunoscute de putere de stat și consacrate în conținutul normelor de drept. Drepturile și libertățile politice ale omului, formând un ansamblu unitar, caracterizează nivelul libertății politice în cadrul societății respective. Conținutul, gradul de realitate a drepturilor și libertăților politice de care se bucură omul depind de bunăstarea economică, de regimul politic, de cultura politică, de viața spirituală a societății, de alți factori și condiții.

Din punctul nostru de vedere, rămâne o diferență față de asigurarea la nivel constituțional a dreptului de petiționare scutită de taxă, cum este în România și cel din Republica Moldova unde ar putea apărea abuzuri din partea instituțiilor statului sau poate fi privită ca o îngrădire a liberului acces al cetățeanului la instituțiile publice, motiv pentru care acest aspect se regăsește în propunerile noastre de *lege ferenda*.

În ceea ce privește jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova, a fost analizată jurisprudența cu referire la garantarea dreptului de petiționare. Conținutul dreptului de petiționare a fost analizat și în jurisprudența Curții Constituționale, respectiv în Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 27 din 13.11.2014 pentru controlul constituționalității articolului 21 alin. (5) lit. e) din Legea nr. 52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanului) (neexaminarea cererilor depuse de către persoanele incapabile) (Sesizarea nr. 42a/2014) (publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 352-357/43 din 28.11.2014).

Curtea Constituțională a Republicii Moldova a fost legal sesizată și a fost competentă să supună controlului constituționalității articolul 21 alin. (5) lit. e) din Legea nr. 52 din 3 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 110-114 din 09.05.2014). Autorul sesizării a motivat faptul că prevederea contestată contravine articolelor 16, 52 și 54 din Constituție, precum și prevederilor actelor internaționale. Examinând sesizarea, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a reținut că „potrivit articolului 1 alin. (3) din Constituție, demnitatea persoanei constituie o valoare fundamentală. La fel, potrivit art. 16 din Constituție, respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.”

În **Capitolul 4**, denumit **„Asigurarea bunei administrări prin garantarea drepturilor persoanei vătămate de o autoritate publică”**, au fost analizate repere constituționale privind garantarea dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică în România, respectiv repere doctrinare privind dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică. A fost analizată jurisprudența Curții Constituționale a României privind dreptul în discuție. De asemenea a fost identificat dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică în Constituțiile române și în dreptul comparat. În Constituțiile române, acest drept a fost analizat începând cu Statutul dezvoltatoriu al Convenției de la Paris din 7/19 august 1858 și până la Proiectul de lege privind revizuirea Constituției României din anul 2014.

Reglementarea constituțională cu privire la dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică face referire la *„toate actele administrative emise de autoritățile publice, forța juridică constituțională a acestuia nefiind limitată la actele emise de autorități executive.”* Acesta nu se aplică legilor emise de către Parlament, însă se aplică actelor administrative emise de către Parlament. Reglementarea nu are aplicabilitate în sfera hotărârilor judecătorești, însă are

aplicabilitate în ceea ce privește actele administrative emise de către instanțele judecătorești, parchete sau alte structuri ale statului.

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică a fost garantat de către art. 52 din Constituția României, care la rândul său a prevăzut posibilitatea persoanei vătămate de a obține fie recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, fie anularea actului și repararea pagubei. Persoana vătămată își poate realiza drepturile prin exercitarea dreptului de acces liber la justiție, în temeiul art. 21 din Constituția României.

În dreptul comparat, a fost analizată reglementarea dreptului respectiv în constituțiile selectate din paisprezece state ale lumii. A fost analizat dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică în Constituția Republicii Moldova. A fost analizată jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova cu privire la dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică. Au fost analizate de asemenea, consecințele administrative și judiciare privind dreptul menționat, respectiv: vătămarea prin act administrativ, răspunderea patrimonială a statului pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare, examinarea cererii de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Articolul 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [41] și Articolul 3 din Protocolul nr. 7 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [56].

Dreptul fundamental al persoanei vătămate de o autoritate publică reprezintă temeiul juridic constituțional al asumării responsabilității autorităților publice în fața cetățeanului, respectiv în fața persoanei vătămate într-un drept al său ori într-un interes legitim, având drept consecință protecția juridică a acestuia din urmă, prin anularea actului, restabilirea dreptului încălcat și repararea prejudiciului.

Am constatat că dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică fiind un drept garanție contribuie în mod substanțial la asigurarea unei bune administrări. Articolul 53 alineatul (1) din Constituția Republicii Moldova și articolul 52 alineatul (1) din Constituția României prevede că persoana vătămată este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei pricinuite. Astfel, prin realizarea acestui drept, se asigură și o bună administrare a statului de drept și respectarea drepturilor și intereselor legitime ale omului.

În conținutul tezei de doctorat s-a reliefat că dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică a fost garantat în Constituția Republicii Moldova [28] în articolul 53: „(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei. (2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.”

Raportat la art. 53 din Constituția Republicii Moldova, potrivit doctrinei juridice de specialitate [17, p. 209], dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică a fost „garantat prin instituirea unui control asupra actelor administrative, dar și a răspunderii patrimoniale a statului pentru vătămarile aduse persoanelor prin fapte ilegale sau erori ale funcționarilor publici. Dreptul fundamental anterior enunțat este o garanție constituțională de asigurare a celorlalte drepturi și libertăți constituționale, un suport juridic pentru exercitarea diverselor forme de control asupra activității autorităților publice.”

În vederea garantării dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică, la data de 10 februarie 2000, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea Contenciosului Administrativ nr. 793 – XIV, lege care *„are la bază instituirea controlului jurisdicțional asupra activității autorităților administrației publice.”* [36]

Parlamentul Republicii Moldova, la data de 25 februarie 1998, a adoptat Legea nr. 1545-XIII privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de cercetare penală și de anchetă preliminară, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. (publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr. 50-51).

Art. 53 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova a fost interpretat în doctrina moldovenească raportat la prevederile sale: „cu privire la prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești, pot fi deduse următoarele: 1) pentru acțiunile organelor statului, răspunderea în toate cazurile o poartă statul; 2) prejudiciul cauzat de acțiunile ilegale trebuie să fie reparat fiecăruia, indiferent de naționalitate, sex, vârstă, etc. 3) este supusă despăgubirii orice daună în întregime; 4) motivul reparării prejudiciului îl constituie faptele ilegale (acțiunile/inacțiunile) ale organelor statului și reprezentanții lor, indiferent de existența sau nu a intenției sau a unei alte forme a vinovăției.”

Curtea Constituțională a Republicii Moldova în soluționarea unei sesizări, a relevat că „exercitarea dreptului constituțional al persoanei la repararea prejudiciilor cauzate de o autoritate publică se circumscrie principiilor constituționale ale universalității, egalității și accesului liber la justiție. În virtutea acestor principii cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea; respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului; orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime; nici o lege nu poate îngreuna accesul liber la justiție (art. 15, art. 16 alin. (1), art. 20 din Constituție)” (*Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 37 din 05.07.2001 pentru controlul constituționalității prevederilor art. 43*

din Legea bugetului pe anul 2001 nr. 1392-XIV din 30.11.2000, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 81/30 din 20.07.2001).

Protecția juridică a dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică se realizează prin dreptul de acces liber la justiție. Instituția contenciosului administrativ reprezintă garanția cetățeanului, acordată de către stat pentru a înfrâna eventualele abuzuri ale autorităților publice în vederea ocrotirii drepturilor și libertăților cetățenești. Totodată, s-a constatat lipsa sintagmei „interes legitim” din conținutul dreptului la bună administrare din Constituția Republicii Moldova, iar introducerea acestuia ar impacta pozitiv cadrul legislativ al litigiilor întemeiate pe vătămarea intereselor persoanelor de către instituțiile publice și ar lărgi sfera de incidență a instituției contenciosului administrativ la nivel național și ar contribui la întărirea practicii unitare a instanțelor judecătorești.

A fost expus faptul că reglementarea constituțională cu privire la dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică face referire la toate actele administrative emise de autoritățile publice, forța juridică constituțională a acestuia nefiind limitată la actele emise de autorități executive. Acesta nu se aplică legilor emise de către Parlament, însă se aplică actelor administrative emise de către Parlament. Reglementarea nu are aplicabilitate în sfera hotărârilor judecătorești, însă are aplicabilitate în ceea ce privește actele administrative emise de către instanțele judecătorești, parchete sau alte structuri ale statului.

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică a fost garantat de către art. 52 din Constituția României, care la rândul său a prevăzut posibilitatea persoanei vătămate de a obține fie recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, fie anularea actului și repararea pagubei. Persoana vătămată își poate realiza drepturile prin exercitarea dreptului de acces liber la justiție, în temeiul art. 21 din Constituția României. În ceea ce privește condițiile și limitele exercitării dreptului persoanei vătămate într-un drept al său ori într-un interes legitim de a se îndrepta împotriva autorității publice, textul constituțional ne trimite la legea organică, potrivit art. 52 alin (2).

Parlamentul este singura autoritate din România care este competentă de a adopta legi. Astfel a reținut și Curtea Constituțională a României: „instanța constituțională a statuat că prevederile art. 61 alin. (1) teza a doua din Constituție conferă Parlamentului calitatea de unică autoritate legiuitoare a țării, iar în virtutea acestui monopol legislativ, Parlamentul este singura autoritate publică care adoptă legi.” (a se vedea *Decizia Curții Constituționale a României nr. 68 din 27.02.2017, Monitorul Oficial al României nr. 181 din 14.03.2017*).

În același timp, Guvernul are competența de a adopta ordonanțe, iar singura instituție abilitată de a efectua controlul constituțional al legilor este Curtea Constituțională: „Curtea reține că instanța

constituțională este singura abilitată să efectueze controlul asupra legalității/constituționalității ordonanțelor simple sau de urgență ale Guvernului (atât sub aspectul procedurii de adoptare, cât și a conținutului normativ), nicio altă autoritate publică neavând competența materială în acest domeniu. În ceea ce privește aprecierea oportunității adoptării unei ordonanțe de urgență, sub aspectul deciziei legiferării, Curtea constată că aceasta constituie un atribut exclusiv al legiuitorului delegat, care poate fi cenzurat doar în condițiile prevăzute expres de Constituție, respectiv doar pe calea controlului parlamentar, exercitat potrivit art. 115 alin. (5) din Constituție. În fine, Curtea reține că, într-un stat de drept, guvernat de principiul separației puterilor, miniștrii sunt trași la răspundere pentru deciziile lor politice prin mijloace politice, iar nu prin mijloace de drept penal” (*Decizia Curții Constituționale a României nr. 68 din 27.02.2017, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 181 din 14.03.2017*).

Față de prevederile deciziei Curții Constituționale și de doctrina administrativă, în ceea ce privește autoritățile publice competente să emită acte administrative, trebuie să „facem distincție între administrația publică, realizată de structuri statale, respectiv ale comunităților locale, conduse, sau, după caz tutelate, direct sau indirect, de către unul din cei doi șefi ai executivului – șeful Statului și Guvernul – și activitatea administrativă desfășurată de către celelalte organe de stat (autorități publice): Parlament, instanțe judecătorești, Curtea Constituțională, Avocatul Poporului. Prima, (...) evocă un fapt administrativ ce are o sorginte politică, motiv pentru care l-am numit fapt administrativ politico – statal, ce-a de-a doua evocă un fapt administrativ ce mijlocește realizarea competenței, adică o activitate administrativă ce scapă conducerii generale exercitate de guvern, sau, după caz, celei exercitate de Președintele României” (*IORGOVAN Antonie. Tratat de drept administrativ, Volumul I, Ediția 4. București: All Beck, 2005, p. 67*).

În măsura în care o autoritate publică nu dă curs unei petiții/cereri adresate acesteia, nu răspunde sau răspunde cu întârziere, atunci persoană vătămată are la îndemână posibilitatea de a se adresa instanței de contencios administrativ. Astfel, potrivit A. Iorgovan, „articolul 52 este, așadar, temeiul constituțional al apărării cetățenilor față de abuzurile autorităților publice, implicit al răspunderii acestora pentru repararea pagubelor produse cetățenilor. Mai precis, art. 52 reprezintă temeiul constituțional pentru repararea pagubelor produse cetățenilor, reglementând cele trei situații în care poate interveni răspunderea unei autorități publice: a) când a emis un act administrativ prin care se vatămă un drept ori un interes legitim al unei persoane; b) când nu se soluționează în termenul legal o cerere a unei persoane și c) când, prin erori judiciare, s-au produs prejudicii” (*IORGOVAN, Antonie, op.cit., p. 66*).

Articolul 52 din Constituția României a stat la baza elaborării legislației în domeniul administrativ în România, respectiv a Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004. Potrivit art. 7

„(1) Înainte de a se adresa instanței de contencios administrativ competente, persoana care se consideră vătămată într-un drept al sau, ori într-un interes legitim printr-un act administrativ individual trebuie să solicite autorității publice emitente sau autorității ierarhic superioare, dacă această există, în termen de 30 de zile de la data comunicării actului, revocarea în tot sau în parte a acestuia.”

Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 din România, exclude posibilitatea atacării unor anumite tipuri de acte administrative, respectiv „(1) Nu pot fi atacate în contenciosul administrativ: a) actele administrative ale autorităților publice care privesc raporturile acestora cu Parlamentul; b) actele de comandament cu caracter militar. (2) Nu pot fi atacate pe calea contenciosului administrativ, actele administrative pentru modificarea sau desființarea cărora se prevede, prin lege organică, o altă procedură judiciară. (3) Actele administrative emise pentru aplicarea regimului stării de război, al stării de asediu sau al celei de urgență, cele care privesc apărarea și securitatea națională ori cele emise pentru restabilirea ordinii publice, precum și pentru înlăturarea consecințelor calamităților naturale, epidemiilor și epizootiilor pot fi atacate numai pentru exces de putere” (a se vedea Legea contenciosului administrativ nr. 554 din 02.12.2004 cu completările și modificările ulterioare, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1154 din 07.12.2004, art. 5 alin. (1) lit. a și b și alin (2) și (3)).

Autorii I. Muraru și E.S. Tănăsescu, au menționat că: interpretarea normelor constituționale conținute atât în alin. (1), cât și în alin. (3) al art. 52 permite identificarea următoarelor forme ale răspunderii statului pentru daunele create: răspunderea patrimonială a statului pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare; răspunderea patrimonială a autorităților publice pentru pagubele cauzate prin acte administrative sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, cu posibilitatea introducerii în cauză a funcționarului vinovat de emiterea actului; răspunderea patrimonială solidară a autorităților administrației publice și a funcționarilor pentru pagubele cauzate domeniului public, ori ca urmare a proastei funcționari a serviciilor publice; răspunderea patrimonială exclusivă a autorităților administrației publice pentru limitele serviciului public (MURARU, Ioan, TĂNĂȘESCU, Elena Simina, coordonatori, *Constituția României, Comentariu pe articole*. București: C.H. Beck, 2008, p. 521).

Doctrina de specialitate vorbește despre noțiunile distincte de drept subiectiv și interes legitim, aceasta din urmă creând controverse între teoreticienii dreptului datorită insuficienței determinării a semnificației sale juridice, utilizată uneori într-un sens ambiguu „fluid” și confirmată printr-o practică judiciară neunitară. Mai mult decât atât, diferența dintre cele două noțiuni este indistinctibilă, instanța putând fi sesizată doar prin simpla existență a legăturii directe între individ și actul care lezează. Mai mult se utilizează noțiunea de persoană interesată.

Pentru ca un interes să fie socotit legitim nu este suficient ca el să nu contravină ordinii juridice în vigoare, ci este necesar să-și aibă izvorul și să fie ocrotit de o prevedere a unei norme juridice scrise sau cutumiare. În acest sens, s-a susținut în doctrină că sunt legitime numai acele interese care se întemeiază pe drept, pe cutumă, în general pe izvoarele de drept.

Cele două noțiuni mai sus amintite, respectiv dreptul subiectiv și interesul legitim au fost amintite și în cadrul legislativ în aferent perioadei interbelice, în materia dreptului administrativ român. Astfel, s-a afirmat că dreptul subiectiv reprezintă acea putere de a pretinde cuiva un lucru oarecare, o acțiune sau o abstențiune, putere recunoscută și garantată de ordinea juridică prin posibilitatea de a exercita la nevoie o acțiune în justiție iar interesul este orice nădejde, orice așteptare, expectativă, iluzia chiar, pe care dreptul pozitiv nu o sancționează pentru că nu o cunoaște, iar dreptul este interesul omenesc sancționat de lege. Ca atare, doctrina de specialitate, tranșează cele două noțiuni, respectiv interesul, drept fiind legat de o situație juridică protejată prin norme juridice administrația având obligații instituite în vederea unui interes general, iar dreptul derivă din instituirea unor obligații în vederea ocrotirii și a unui interes personal.

Față de cele mai sus menționate în studiul de față, considerăm că implicațiile revizuirii legii fundamentale a Republicii Moldova prin includerea sintagmei „interes legitim” în prevederile articolului 53, ar impacta pozitiv cadrul legislativ al litigiilor întemeiate pe vătămarea intereselor persoanelor de către instituțiile publice și ar lărgi sfera de incidență a instituției contenciosului administrativ la nivel național. Mai mult decât atât, considerăm că această inițiativă legislativă va conduce pe lângă îmbunătățirea spectrului legislativ și la întărirea practicii unitare a instanțelor judecătorești.

Atenție sporită am acordat răspunderii patrimoniale a statului pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare, atât în legislația Republicii Moldova, cât și în legislația din România. Răspunderea patrimonială a statului pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare a fost reglementată la nivel constituțional de art. 52 alin. (3) din Constituția României. Prevederile acestui articol au fost completate odată cu revizuirea Constituției în anul 2003, răspunderea statului a fost completată la nivel general, ne mai fiind limitate la erorile judiciare săvârșite în procesele penale. Textul fundamental prevede dreptul de regres al statului pentru recuperarea prejudiciului de la magistrații care și-au „*exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență.*”

Potrivit reglementării constituționale, persoana vătămată se poate îndrepta împotriva statului român pentru a-și recupera prejudiciile, statul la rândul său având un drept de regres împotriva magistratului în limitele și în condițiile legii.

Astfel, articolul 96 din Legea 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor a prevăzut că persoana vătămată se poate îndrepta cu acțiune numai împotriva statului, reprezentat prin

Ministerul Finanțelor Publice. Statul la rândul său se poate îndrepta printr-o acțiune în regres împotriva judecătorului sau procurorului care cu rea credință sau cu gravă neglijență a săvârșit eroarea cauzatoare de prejudicii. Termenul de prescripție a fost prevăzut la un an de zile. De asemenea, orice persoană poate formula sesizări împotriva judecătorilor și procurorilor în legătură cu activitatea sau conduita lor necorespunzătoare, încălcarea obligațiilor profesionale în raporturile cu justițiabilii ori săvârșirea unor abateri disciplinare.

Judecătorii și procurorii răspund „civil, disciplinar și penal, în condițiile legii” potrivit dispozițiilor articolului 94 din Legea 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor.

În ceea ce privește răspunderea penală și disciplinară, Curtea Constituțională a României, a reținut faptul că „orice persoană interesată are deplină libertate de a formula împotriva judecătorului/procurorului o acțiune, care poate îmbrăca fie forma unei plângeri penale, fie forma unei sesizări adresate Inspecției Judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile art. 45 alin. (2) din Legea nr. 317/2004. Prin urmare, din perspectiva răspunderii penale nu există nicio diferență de tratament între magistrați și alți cetățeni, întrucât, dacă sunt lezate valorile sociale ocrotite de legea penală, aceștia, indiferent că sunt sau nu magistrați, pot fi incriminați ca subiecți activi ai unor infracțiuni. Totodată, nici din perspectiva răspunderii disciplinare nu poate fi primită critica referitoare la încălcarea principiului egalității cetățenilor în fața legii, deoarece nu poate fi pus semnul egalității între situația juridică în care se află magistrații și situația juridică a altor categorii socioprofesionale ale căror statute sunt reglementate de alte legi speciale” (*Decizia Curții Constituționale a României nr. 263 din 23.04.2015, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 415 din 11.06.2005*).

Cu referire la răspunderea civilă a magistraților, Curtea Constituțională a României a constatat faptul că această formă de răspundere „este indisolubil legată de activitatea desfășurată în exercitarea atribuțiilor de serviciu și presupune o greșeală care îmbracă forma unei erori judiciare. Pentru a se putea solicita dreptul la despăgubiri fundamentat pe o eroare judiciară este necesar ca aceasta să fie dovedită. Potrivit art. 52 alin. (3) din Constituție, răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare, în raport cu victima prejudiciată, revine, întotdeauna și fără excepție, direct și nemijlocit, statului. Victima erorii judiciare nu are la dispoziție posibilitatea formulării unei acțiuni directe în repararea prejudiciului împotriva magistratului - judecător sau procuror - căruia i-ar putea fi imputabilă săvârșirea erorii judiciare. De altfel, în acord cu art. 3 din Protocolul nr. 7 adițional la Convenție, rațiunea recunoașterii unei erori judiciare nu constă în tragerea la răspundere civilă, penală sau disciplinară a unui magistrat, ci în acordarea dreptului persoanei vătămate la despăgubirile aferente. Acest fapt nu înseamnă că răspunderea magistratului este înlăturată de plano, deoarece, dimpotrivă, judecătorul sau procurorul vinovat de producerea erorii judiciare

răspunde în subsidiar, dar numai față de stat, care, potrivit art. 52 alin. (3) teza finală din Constituție reflectat în art. 96 alin. (7) din Legea nr. 303/2004, are împotriva sa o acțiune în regres, admisibilă dacă sunt întrunite anumite condiții.

Răspunderea civilă a statului pentru erori judiciare este de asemenea o formă de răspundere obiectivă, deoarece persoana vătămată nu trebuie să facă dovada vinovăției judecătorului sau procurorului, așa cum a reținut Curtea Constituțională a României: „prin instituția răspunderii patrimoniale a statului (...) se asigură și protecția victimei prejudiciului, a cărei situație este mai favorabilă, în sensul că aceasta nu trebuie să facă dovadă vinovăției judecătorului sau procurorului, ci numai dovada unei erori judiciare și a prejudiciului. Este vorba, în fapt, de o răspundere obiectivă, întemeiată pe ideea de garanție și risc al activității judecătorești.

Curtea Constituțională a României a reținut că, în cazul erorilor judiciare, persoana vătămată nu are nicio dispoziție legală de a se îndrepta direct asupra magistratului, judecător sau procuror, acesta având deschis dreptul de formula o acțiune împotriva statului, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice, pentru repararea prejudiciului deoarece, „prin instituția răspunderii patrimoniale a statului trebuie asigurată o protecție a judecătorului și procurorului, care nu pot răspunde direct față de victimă în nici o situație. (...) În ceea ce privește răspunderea judecătorilor și procurorilor, aceștia răspund patrimonial numai dacă au acționat cu rea-credință ori gravă neglijență, caz în care numai statul se poate îndrepta împotriva celui vinovat cu o acțiune în despăgubire.

Un rol important în cercetarea științific manifestă articolul 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și protocoalele adiționale la aceasta convenție, a fost ratificată de către Parlamentul României prin Legea nr. 30 din 18.05.1994, Monitorul Oficial, partea I, numărul 135 din 31.05.1994*). Articolul 6 a fost consacrat și reglementat în cadrul Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și reglementează dreptul la un proces echitabil. Drepturile garantate de Convenție pot fi invocate în fața instanțelor naționale ale statelor care au ratificat Convenția, iar acestea oferă o protecție juridică a tuturor cetățenilor statelor respective.

Convenția a garantat și protecția dreptului la un recurs efectiv potrivit dispozițiilor art. 13 care prevede că orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

Putem afirma că articolul 13 asigură protecția juridică a realizării drepturilor din convenție. Articolul 7 din Convenție, garantează faptul că nicio persoană nu poate fi condamnată pentru o acțiune sau inacțiune care la momentul săvârșirii nu era considerată infracțiune.

Dreptul la un proces echitabil este, în opinia noastră, un drept garanție aplicabil tuturor proceselor penale sau civile. Este un drept garanție, deoarece acesta asigură protecția juridică a drepturilor omului, prin asigurarea unei judecăți echitabile, asigurată în mod public și într-un termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială. Acest drept prin prerogativele și puterile sale asigură și garantează și o bună administrare. Totodată dreptul la un proces echitabil asigură prezumția de nevinovăție și drepturile oricărei persoane acuzate, respectiv dreptul la informare și dreptul la apărare. Se asigură astfel protecția juridică a drepturilor omului pentru a i se asigura un proces echitabil, unde va fi hotărâtă de către o instanță imparțială o judecată echitabilă într-o societate democratică.

Declarația universală a drepturilor omului este izvorul conceptului de drept fundamental al omului. Articolele 10 și 11 alineatul (1) din Declarația universală a drepturilor omului au stat la baza art. 6 din Convenție. Astfel, potrivit articolului 10 din Declarație, „Orice persoană are dreptul în deplină egalitate de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzări în materie penală îndreptată împotriva sa.”

Dreptul la un proces echitabil a mai fost prevăzut și în cadrul art. 8 al Convenției interamericane a drepturilor omului (*Convenția interamericană a drepturilor omului, cunoscută și sub numele de Pactul de la San Jose, Costa Rica, a fost semnată la data de 22.11.1969, în vigoare la 18.06.1978*) și în articolul 7 alineatul 1 din Carta africană a drepturilor omului și popoarelor (*Carta africană a drepturilor omului și popoarelor, denumită și „Banjul Charter”, adoptată de Organizația Unității Africane, la 28.06.1981, în vigoare la 21.10.1986*).

Dreptul la un proces echitabil cuprinde obligații și drepturi civile incluzând și acuzații penale. Astfel, dreptul la un proces echitabil este o garanție a protecției juridice a dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică. Evidențiem că dreptul la un proces echitabil asigură împreună cu dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică și realizarea unei bune administrări într-un stat de drept, fiind drepturi garanții în protejarea cetățeanului față de autoritățile publice și totodată garantând la nivel constituțional și răspunderea statului pentru erorile judiciare.

Măsura de protecție și dreptul la despăgubiri a persoanei vătămate în caz de eroare judiciară a fost prevăzută în articolul 14 alineatul (6) din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966: „când o condamnare penală definitivă este ulterior anulată sau se acordă grațierea deoarece un fapt nou sau nou descoperit dovedește că s-a produs o eroare judiciară, persoana care a suferit o pedeapsă în urma acestei condamnări va primi o indemnizație în conformitate cu legea, afară de cazul când s-a dovedit că nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut ei îi este imputabilă, în întregime sau în parte.”

Dreptul la despăgubiri a persoanei vătămate în caz de eroare judiciară ce a fost prevăzut în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966 a fost preluat sub o formă similară de către Protocolul nr. 7 la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (*Monitorul Oficial al României, partea I, numărul 135 din 31.05.1994*).

Bibliografia este formată din peste 165 de surse din literatura de specialitate autohtonă și de peste hotare. Numărul impunător de referințe existent în lista bibliografică vine să confirme un studiu profund efectuat în materia asigurării bunei administrări prin realizarea drepturilor garanții.

Lucrarea finalizează cu expunerea concluziilor și propunerilor de modificare a legislației.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma realizării scopului prezentei cercetări științifice, respectiv cercetare complexă a modului de asigurare a bunei administrări prin garantarea dreptului de petiționare, precum și prin garantarea dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică în vederea valorificării gradului de reglementare și protecție juridică a acestora în România și în Republica Moldova, pot fi concluzionate următoarele aspecte:

1. Buna administrare reprezintă modalitatea prin care statul asigură o bună guvernare față de cetățeni, aceștia beneficiind de protecția juridică a drepturilor sale fundamentale, inclusiv prin realizarea eficientă a drepturilor garanții, respectiv a dreptului de petiționare și a dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică (Cap. 2, (2.2)).

2. În urma analizei conceptului de administrație publică, se poate afirma că administrația publică poate exercita atribuții de natură administrativă și politică, care servesc interesului general sau local și are la dispoziție un aparat format din servicii publice, care desfășoară activități pentru realizarea binelui comun. Așadar, se poate constata că administrația publică are diferite

responsabilități și roluri în gestionarea și furnizarea serviciilor publice, cum ar fi implementarea legilor și a politicilor guvernamentale, iar la nivel politic, atribuțiile implică adoptarea unor decizii strategice și dezvoltarea politicilor publice, precum promovarea intereselor publice, precum și elaborarea legislației. Îmbinarea celor două tipuri de atribuții conferă un echilibru societății, fiind urmărită respectarea principiilor aferente democrației (Cap. 2, (2.3)).

3. Dreptul la bună administrare al cetățenilor, recunoscut în premieră ca drept fundamental de către Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, este exercitat în raporturile acestora cu administrația publică căreia în temeiul acestui raport, îi corespund anumite obligații corelative față de cetățeni, în calitatea lor de administrați. Dreptul la bună administrare include dreptul persoanei de a beneficia din partea autorităților publice de un tratament imparțial, nediscriminatoriu și echitabil, de rezolvare a problemelor într-un timp satisfăcător, în prealabil, apriorii luării unei decizii sau măsuri care ar putea afecta drepturile, libertățile sau interesele sale legitime, să își poată prezenta punctul de vedere, dreptul persoanei de acces la propriul dosar și obligația autorităților publice de a-și motiva deciziile adoptate. Astfel, se poate constata că dreptul la bună administrare este promovat la nivel european, fiind un drept fundamental menit să apere interesul superior al cetățenilor (Cap. 2, (2.2)).

4. Drepturile garanții ca drepturi subiective asigură protejarea manifestărilor de voință ale persoanelor în raport cu autoritățile publice, cât și cu alte drepturi, libertăți și interese legitime, asigurând astfel, o bună administrare a statului în favoarea cetățenilor. Realizarea drepturilor garanții reprezintă un factor esențial ce contribuie la asigurarea unei bune administrări. Prezenta concluzie denotă faptul că drepturile garanții reprezintă un element esențial, definitor pentru o democrație, care are drept scop practic protejarea libertății individuale și menținerea echilibrului în societate (Cap. 4, (4.1)).

5. Dreptul fundamental la administrare din Constituția Republicii Moldova este diferit de dreptul la bună administrare, asigură oricărui cetățean accesul la o funcție publică și oferă dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor. Obligativitatea instituțiilor statului care realizează puterea să asigure o bună guvernare a treburilor publice în folosul societății și a comunităților locale, conduce la asigurarea unei bune administrări. Dreptul fundamental la petiționare este un mijloc de control al acestei „bune guvernări”, iar dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică reprezintă sancțiunea „proastei guvernări.” Așadar, valoarea practică a dreptului de administrare, ca drept fundamental al cetățeanului Republicii Moldova, este că asigură garanțiile juridice și constituționale pentru exercitarea dreptului de a participa la administrarea treburilor publice și asigură, de asemenea, și dreptul de a accede la o funcție publică. Se asigură astfel dreptul cetățeanului la o bună administrare din partea autorităților

publice și prin corelarea acestuia cu articolul 52 dreptul de petiționare și cu articolul 53 dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică (Cap. 2, (2.3)).

6. Dreptul de petiționare este un drept fundamental al persoanei care garantează dreptul de a cere și de a face solicitări în fața autorităților statului în vederea protejării drepturilor, libertăților și intereselor sale legitime și asigură realizarea unei bune administrări a statului în favoarea cetățenilor. Dreptul de petiționare are valoarea de drept garanție, reprezentând dreptul persoanei de a sesiza concursul statului prin organele sale administrative ori de câte ori se impune intervenția acestora. În ceea ce privește valoarea practică a dreptului la petiționare, se poate concluziona că în cadrul unui sistem democratic, orice cetățean poate solicita protejarea drepturilor sale atunci când statul nu își îndeplinește atribuțiile în mod corespunzător. Așadar, acest drept servește la îmbunătățirea calității guvernării, la găsirea unor soluții eficiente și la apărarea intereselor cetățenilor (Cap. 3, (3.1)).

7. Dreptul fundamental al persoanei vătămate de o autoritate publică reprezintă temeiul juridic constituțional al asumării responsabilității autorităților publice în fața cetățeanului, respectiv în fața persoanei vătămate într-un drept al său ori într-un interes legitim, având drept consecință protecția juridică a acestuia din urmă, prin anularea actului și repararea prejudiciului adus. Importanța practică a acestui drept este reprezentată de garantarea protecției și reparării prejudiciului în ipoteza în care unei persoane i se aduc vătămări din partea unei autorități publice, însemnând că cetățenilor le sunt puse la dispoziție metode eficiente de a se apăra împotriva unor astfel de abuzuri (Cap. 1, (1,1)).

8. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică contribuie în mod substanțial la asigurarea unei bune administrări. Din punct de vedere practic, cetățeanul prejudiciat nu are obligația legală de a proba vinovăția funcționarului public, ci doar prejudicierea dreptului său prin act administrativ vătămător. Pe cale de consecință, cetățeanului îi incumbă sarcina probei în raport de legătură de cauzalitate între actul administrativ vătămător și prejudiciul propriu zis cauzat (Cap. 4, (4.1)).

9. În urma analizării reglementărilor juridice din România și din Republica Moldova cu privire la buna administrare și drepturile garanției, am identificat aspecte care ar putea fi îmbunătățite:

- În Constituția României și în Constituția Republicii Moldova nu este înscris *expressis verbis* dreptul fundamental la bună administrare.

- Legea fundamentală a Republicii Moldova nu stabilește garanții suficiente ale scutirii de taxă în cadrul exercitării dreptului de petiționare și cu privire la obligația autorităților publice de a soluționa petițiile în termenele stabilite de lege.

- Constituția Republicii Moldova stabilește garanții insuficiente ale răspunderii statului pentru prejudiciile aduse persoanei și ale răspunderii judecătorilor și procurorilor care și-au exercitat atribuțiile cu rea-credință.

- Codul bunei administrări, anexă a Recomandării CM/Rec(2007)7 a Comitetului Miniștrilor din statele membre ale Consiliului Europei privind buna administrare, nu a fost adoptat și recunoscut în legislația României și a Republicii Moldova.

În baza celor menționate, **formulăm următoarele propuneri de lege ferenda**, care au fost identificate în urma studiului efectuat în cadrul prezentei teze de doctorat:

1. Introducerea în Constituția României și în Constituția Republicii Moldova a unui nou articol în conținutul Titlului II „Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale”, Capitolul II „Drepturile și libertățile fundamentale”, intitulat „Dreptul la bună administrare”.

2. Recunoașterea în România și în Republica Moldova a Codului bunei administrări, cuprinsul acestuia fiind individualizat ca și anexă a Recomandării CM/Rec(2007)7 a Comitetului Miniștrilor din statele membre ale Consiliului Europei.

3. Completarea articolului 52 din Constituția Republicii Moldova „Dreptul de petiționare” cu reglementări care ar prevedea: (i) scutirea de taxă pentru realizarea dreptului de petiționare și (ii) obligația autorităților publice de a soluționa petițiile în termenele stabilite de lege.

4. Completarea articolului 53 din Constituția Republicii Moldova „Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică” cu reglementări care ar prevedea: (i) responsabilitatea statului pentru vătămarea persoanei într-un interes legitim și (ii) răspunderea patrimonială a judecătorilor și procurorilor care și-au exercitat atribuțiile cu rea-credință.

Problema științifică importantă soluționată a constat în evidențierea importanței garantării celor două drepturi fundamentale, denumite în doctrină drepturi garanții, în vederea asigurării unei bune administrări într-un stat democratic de drept, fapt ce contribuie la eficientizarea reglementării și protecției juridice ale acestora în România și Republica Moldova.

Rezultatele obținute în urma prezentei cercetări au relevat necesitățile și tendințele actuale ale societății contemporane. Astfel, în urma realizării cercetării, se constată necesitatea cetățeanului de a beneficia de o bună administrare din partea autorităților publice, și anume, de a-i fi înțelese nevoile, de a i se răspunde la petiții, de a i se clarifica nelămuririle pe de o parte, iar pe de altă parte, de a i se recunoaște și proteja drepturile, iar în cazul vătămării printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal al unei cereri, să fie îndreptățit să obțină recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei pricinuite.

Avantajele și valoarea recomandărilor propuse în prezenta teză constă în tratarea reglementărilor ce țin de buna administrare și drepturile garanții prin identificarea carențelor în

legislația României și Republicii Moldova și înaintarea unor soluții viabile în vederea asigurării unei bune administrări și a protecției drepturilor fundamentale ale cetățeanului.

Impactul acestor cercetări asupra dezvoltării științei dreptului se manifestă prin argumentarea asigurării unei bune administrări și a realizării drepturilor garanții prin exemplificarea structurii și conținutului bunei administrări, a dreptului la petiționare și a dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică cu identificarea unor soluții pentru asigurarea unei bune administrări și prin realizarea drepturilor garanții, inclusiv prin rezultatele științifice și prin propunerile de *lege ferenda*.

Planul de cercetări de perspectivă cuprinde următoarele aspecte:

- Continuarea cercetării științifice privind conținutul bunei administrări și a asigurării acesteia prin realizarea drepturilor garanții;
- Efectuarea unui studiu complex privind alte modalități de asigurare a bunei administrări.

BIBLIOGRAFIE

Literatura de specialitate:

1. APOSTOL TOFAN, Dana. *Drept administrativ*, Volumul I, Ediția 3. București: Editura C.H. Beck, 2014. p. 429. ISBN 978-606-18-0369-9.
2. ARSENI, Alexandru. *Dreptul de vot în era globalizării: legalitate și legitimitate*. În: Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală, 10-11 decembrie 2020. Chișinău: USM, 2020, pp. 18-23. ISBN 978-9975-158-17-6.
3. CIOBANU, Rodica. *Conceptualizarea mecanismelor de modernizare a guvernării axate pe drepturile omului*. În: culegerea de materiale ale Conferinței Contextul multidimensional actual al guvernării și drepturilor omului în Republica Moldova organizată de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Editura Artpoligraf SRL, Chișinău, 2021, pp. 96-113. ISBN 978-9975-3498-3-3.
4. CIOBANU, Rodica, ROȘCA, Mariana. *Premise metodologice de evaluare a mecanismelor de guvernare axate pe protecția drepturilor omului*. În: Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”, Numărul 3(58)/2020, Chișinău: Editura Tipografia Centrală I.S., 2020, pp. 86-94. ISSN 1857-0461 /ISSNe 2587-3687.
5. CONICOV, Ion. *Dreptul de petiționare în Republica Moldova*, teza de doctor în drept, Chișinău, 2019. 377 p.
6. DEACONU, Ștefan, MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, Elena Simina, BARBU, Silviu Gabriel. *Codex Constituțional Constituțiile statelor membre ale Uniunii Europene*, Volumul I. București: Ed. Monitorul Oficial, 2015. p. 844. ISBN: 978-973-567-909-5
7. DEACONU, Ștefan, MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, Elena Simina, BARBU, Silviu Gabriel. *Codex Constituțional Constituțiile statelor membre ale Uniunii Europene*, Volumul II, Ed. Monitorul Oficial, București, 2015. p. 876. ISBN 978-973-567-901-9.
8. DEBBASCH. Charles, COLIN, Frédéric. *Droit administratif, 8e édition*. Paris: Ed. Economica, 2007. p. 770. ISBN 978-2-7178-5421-3.
9. GUCEAC, Ion. *Determinante ale libertății politice*. În: Contextul multidimensional actual al guvernării și drepturilor omului în Republica Moldova. Chișinău: Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, 2021. Editura Artpoligraf SRL, pp. 79 – 80. ISBN 978-9975-3498-3-3.

10. GUCEAC, Ion. *Legalitatea, libertatea, democrația și birocrația în administrația publică*. În: Integrare prin cercetare și inovare, 10-11 noiembrie 2021, Chișinău: USM, pp. 129-132. ISBN 978-9975-152-48-8.
11. GUCEAC, Ion. *Curs elementar de drept constituțional*, Volumul II. Chișinău: Editura Tipografia Centrală, 2004. p. 494. ISBN 9975-70-399-2.
12. GUILLEN, Raymond, VINCENT, Jean. *Lexique de termes juridiques, 8e édition*. Paris: Dalloz, 1991. p. 507.
13. HĂDADEA, Ionuț Cătălin, HINȚEAM, Călin Emilian. *Evaluarea actului de guvernare la nivel local din perspectiva bunei guvernări*. În: Revista Transilvană de Științe Administrative 2(43) / 2018, București: 2018, pp. 18-32. ISSN: 2247-8329.
14. IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România. Praxis*. București: Ed. C.H. Beck, 2003. p. 400. ISBN 973-655-247-0.
15. LIEBER, Francis. *On Civil Liberty and Self-Government, Philadelphia, Lippincott, Grambo and Co, 1853, Reproduction by Forgotten Books, London, Volume I*, Great Britain: 2015. p. 355. ISBN-10 1162730099, ISBN-13 978-1162730097.
16. MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, Elena Simina. *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția 15, Volumul I. București: Ed. C.H. Beck, 2016. 632 p. ISBN 978-606-18-0600-3.
17. NEGRU, B., OSMOCHESCU, N., SMOCHINĂ, A., GURIN, C., CREANGĂ, I., POPA, V., COBĂNEANU, S., ZAPOROJAN, V., ȚURCAN, S., ȘTERBEȚ, V., ARMEANIC, A., PULBERE, D.. *Constituția Republicii Moldova, Comentariu*. Chișinău: Editura Arc, 2012. 671 p. ISBN 978-9975-61-700-0.
18. PAVEL, Cătălin-Radu. *Constitutional Court of Romania and of the Republic of Moldova case law about the right of a person aggrieved by a public authority*. În: Perspectives of Law and Public Administration, Volume 10, Issue 1, March 2021, București, 2021, pp. 36–53. ISSN 2601-7830.
19. PAVEL, Cătălin-Radu. *Evoluția istorică a dreptului la bună administrare*. În: Revista Studii Juridice Universitare, nr. 1-2, Anul VI, Chișinău, 2013, Institutul Cercetări în Domeniul Protecției Drepturilor Omului, pp. 225-238. ISSN 1857-4122.
20. POPOVICI, Angela. *Pentru o guvernare responsabilă la nivel local*. În: Revista Administrarea Publică, 2018, numărul 4 (100) octombrie – decembrie 2018, Chișinău: Editura Academiei de Administrație Publică, pp. 55-61. ISSN: 1813-8489.
21. PUIE, Oliviu. *Răspunderea statului și a magistraților pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare*. În: Revista Dreptul nr. 10/2015. București: Editura Uniunea Juristilor din Romania, 2015. pp. 83-106. ISSN: 1018-0435.

22. ȚURCAN, Serghei. *Valorile constituționale ale Republicii Moldova în raport cu valorile Uniunii Europene*. În: Materialele conferinței științifice „Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene” cu tema „Știința juridică universitară în contextul procesului de promovare a valorilor general-umane”. Chișinău, 14 noiembrie 2014, Institutul Cercetări în Domeniul Protecției Drepturilor Omului, ULIM, Chișinău, ULIM, 2015, pp. 25-32. ISBN 978-9975-3058-2-2,
23. VEDINAȘ, Verginia, ANDRU, Capră Sandu. *Bazele constituționale ale dreptului la o bună administrare*. În: E. Balan, C. Iftene, D. Troanta, G. Varia, M. Văcărelu, *Dreptul la o bună administrare. Între dezbaterile doctrinare și consacrarea normativă*. București: Editura Comunicare.ro, 2010. pp. 37-46. ISBN 9789737112101.

Acte normative:

Republica Moldova.

24. Codul Administrativ al Republicii Moldova din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 309-320 din 17.08.2018.
25. Codul Electoral din 21.11.1997 (abrogat). Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 451-463 art. 768 din 29.12.2017.
26. Codul Electoral, adoptat prin Legea nr. 325 din 08.12.2022. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 426-427 din 23.12.2022.
27. Codul Jurisdicției Constituționale din 16.06.1995, adoptat prin Legea nr. 502. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 53-54 art. 597 din 28.09.1995.
28. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Republicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 78 art. 140 din 29.03.2016.
29. Legea nr. 123 din 18.03.2003, privind administrația publică locală. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 49 art. 211 din 19.03.2003.
30. Legea nr. 190 din 19.07.1994 cu privire la petiționare (abrogată). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 4 art. 47 din 08.09.1994.
31. Legea nr. 199 din 16.07.2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 194-196 art 637 din 05.10.2010, Articolul 2 alin. (2).
32. Legea nr. 436 din 28.12.2006, privind administrația publică locală. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 32-35 art 116 din 09.03.2007.
33. Legea nr. 52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 110-114 art. 278 din 09.05.2014.

34. Legea nr. 726 din 07.12.2001 pentru modificarea și completarea Legii contenciosului administrativ nr. 793 din 10.02.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 152-154 art. 1229 din 13.12.2001.
35. Legea nr. 73 din 04.05.2010 pentru modificarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 94-97 art. 272 din 11.06.2010.
36. Legea nr. 793 din 10.02.2000 a contenciosului administrativ (abrogată). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 57-58 art.375 din 18.05.2000.
37. Legea nr. 98 din 04.05.2012, privind administrația publică centrală de specialitate. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 160-164 art. 537 din 03.08.2012.
38. Legea nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-232 art. 840 din 23.12.2008.

România.

39. Codul Administrativ din 03.07.2019. În Monitorul Oficial al României nr. 555 din 05.07.2019.
40. Constituția României, republicată. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 31.10.2003.
41. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și protocoalele adiționale la aceasta convenție, a fost ratificată de către Parlamentul României prin Legea nr. 30 din 18.05.1994. În: Monitorul Oficial, partea I, numărul 135 din 31.05.1994.
42. Inițiativele legislative ale cetățenilor potrivit Legii nr. 189/1999 Expunere de motive la proiectul de lege privind revizuirea Constituției României din 2014. În: Monitorul Oficial nr. 100 din 10.02.2014.
43. Legea contenciosului administrativ nr. 554 din 02.12.2004 cu completările și modificările ulterioare. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1154 din 07.12.2004.
44. Legea nr. 189 din 09.09.1999 cu privire la inițiativele legislative ale cetățenilor. Expunere de motive la proiectul de lege privind revizuirea Constituției României inițiativă legislativă cetățenească, 10 decembrie 2013. În: Monitorul Oficial, Partea I, nr. 100 din 10.02.2014.
45. Legea nr. 30 din 18.05.1994 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la această convenție. În: Monitorul Oficial al României, partea I, numărul 135 din 31.05.1994.
46. Legea nr. 429 din 23.10.2003 de revizuire a Constituției României, în vigoare de la 29.10.2003. În: Monitorul Oficial, Partea I nr. 758 din 29.10.2003.

47. Ordonanța Guvernului nr. 27 din 30.01.2002 privind activitatea de soluționare a petițiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 233 din 23.04.2002. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 01.02.2002.

Internaționale:

48. Carta africană a drepturilor omului și popoarelor, denumită și „Banjul Charter” a fost adoptată de către OAU (Organizația Unității Africane) pe 28.06.1981 și a intrat în vigoare la 21.10.1986. Până în anul 1999 toate statele membre ale OAU au ratificat Carta Africană.
49. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 83 din 30.03.2010, 389-403 p.
50. Carta Socială Europeană adoptată la Strasbourg la 03.05.1996 și ratificată de către Parlamentul României prin Legea 74 din 03.05.1999. În: Monitorul Oficial al României nr. 193 din 04.05.1999.
51. Codul european al bune conduite administrative a fost adoptat prin rezoluția Parlamentului European la data de 06.09.2001.
52. Comunicare a comisiei din 19.10.2010. Strategie pentru punerea în aplicare efectivă a Cartei drepturilor fundamentale de către Uniunea Europeană nr. /*COM/2010/0573final*/ Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:52010DC0573>, consultată la 12 iunie 2023.
53. Convenția interamericană a drepturilor omului, cunoscută și sub numele de Pactul de la San Jose, Costa Rica, a fost semnată la data de 22.11.1969 și a intrat în vigoare la data de 18.06.1978.
54. Declarația universală a drepturilor omului din 10.12.1948 a fost adoptată și proclamată de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite prin Rezoluția 217 A (III) România a semnat Declarația la 14.12.1955 când a fost admisă în rândul statelor membre prin R 955 (X) a Adunării generale a ONU.
55. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966, adoptat de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite și ratificat prin Decretul 212/1974, În: Buletinul Oficial al României numărul 146 din 20.11.1974 și intrat în vigoare în România la 20.11.1974.
56. Protocolul nr. 7 la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale perfectat la data de 22.11.1984 la Strasbourg și intrat în vigoare la 01.11.1988 și ratificat de către Parlamentul României prin Legea nr. 30 din 18.05.1994. În: Monitorul Oficial al României, partea I, numărul 135 din 31.05.1994.

57. Raport al Comisiei Europene către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, pe 2010, privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE, Bruxelles, 30.03.2011COM(2011) 160 final.
58. Raportul pe 2010 privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE emis de către Comisia Europeană în 31.03.2011.
59. Recomandarea 1615 (2003) a fost adoptată de Comitetul permanent acționând în numele *Adunării Parlamentare a Consiliului Europei* în data de 08.09.2003 Disponibil: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1155877&Site=CM&direct=true>, consultată la 12.06.2023.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI

1. Articole în reviste științifice din Registrul Național al revistelor de profil, categoria C:

- 1.1. Pavel Cătălin-Radu. *Evoluția istorică a dreptului la bună administrare*. În: Revista Studii Juridice Universitare, nr. 1-2, Anul VI, Chișinău, 2013, Institutul Cercetări în Domeniul Protecției Drepturilor Omului, pp. 225-238. ISSN 1857-4122.
- 1.2. Pavel Cătălin-Radu. *Dreptul la bună administrare – un drept garanție împotriva deciziilor administrative arbitrare în spațiul Uniunii Europene*. În: Revista Studii Juridice Universitare, nr. 1-2, Anul VII, Institutul Cercetări în Domeniul Protecției Drepturilor Omului, Chișinău, 2014, , pp. 270-280. ISSN 1857-4122.

2. Articole în reviste din străinătate recunoscute:

- 2.1. Pavel Cătălin-Radu. *Evoluția drepturilor fundamentale ale omului și cetățeanului în sistemul Uniunii Europene*. În: Revista Română de Criminalistică, nr. 6 din decembrie 2016, Vol. XVII, București, 2016, pp. 2443-2448. I.S.S.N. 1454-3117.
- 2.2. Pavel Cătălin-Radu. *Considerații teoretice privind realizarea drepturilor garanții*. În: Revista Română de Criminalistică nr. 1 din februarie 2017, Vol. XVIII, București, pp. 2473-2478. I.S.S.N. 1454-3117.
- 2.3. Pavel Cătălin-Radu. *Aspecte selective cu privire la garantarea dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică*. În: Revista Română de Criminalistică nr. 4 din august 2017. Vol. XVIII, București, pp. 2665-2667. I.S.S.N. 1454-3117.
- 2.4. Pavel Cătălin-Radu. *Constitutional references related to the guarantee of the right of a person aggrieved by a public authority in Romania*. În: Tribuna Juridică, Volumul 8, Ediția 1, Martie 2018, Editura ASE, București: 2018, pp. 114-129. ISSN. 2247-7195, e-ISSN 2248-0382, ISSN-L 2247-7195.
- 2.5. Pavel Cătălin-Radu. *Constitutional Court of Romania and of the Republic of Moldova case law about the right of a person aggrieved by a public authority*. În: Perspectives of Law and Public Administration, Volume 10, Issue 1, March 2021, București, 2021, pp. 36–53. ISSN 2601-7830.

3. Articole în culegeri științifice în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare):

- 3.1. Pavel Cătălin-Radu. *Aspecte selective cu privire la garantarea dreptului de petiționare*. În: Materialele Simpozionului Internațional cu tema: „Investigarea criminalistică a infracțiunilor cu violență”. București, 18 mai 2017, pp. 206-216. ISBN 978-973-0-24904-0.
- 3.2. Pavel Cătălin-Radu. *Considerații privind asigurarea bunei administrări prin realizarea drepturilor garanții*. În: Materialele celei de a VII – a Conferințe Internaționale de Criminalistică cu

tema: „Prevenirea, combaterea și investigarea actelor teroriste”, București, 24 octombrie 2017, pp. 240-254. ISBN 978-973-0-26550-7.

3.3. Pavel Cătălin-Radu. *Ensuring a good administration by granting the petition right*. În: Materialele Conferinței Internaționale cu tema: „Provocări contemporane în dreptul administrativ și în administrația publică”, 27 aprilie 2018, În: „Adjuris International Academic Publisher”. București, 2018, pp. 178-187. ISBN 978-606-94312-3-8.

3.4. Pavel Cătălin-Radu. *Identifying the right of a person aggrieved by a public authority in the Romanian Constitution and in comparative law*. În: Materialele Conferinței Internaționale „Provocări ale Societății Cunoașterii” (CKS), București, 11-12 mai 2018, publicat în CKS Journal, „Nicolae Titulescu” University Publishing House, 2018, pp. 590-600. ISSN 2359-9227, ISSN-L 2068-7796.

3.5. Pavel Cătălin-Radu. *Reflections on the Petition Right Juridical Warranty in the Romanian Constitutional Law Doctrine*

3.6. Pavel Cătălin-Radu. *Consecințele administrative și judiciare privind dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică*. În: Materialele Conferinței Internaționale „European Integration – Realities and Perspectives”, Ediția 13, Galați, 18-19 mai 2018, pp. 62-67. ISSN 2067 – 9211.

3.7. Pavel Cătălin-Radu. *The guarantee of the right of a person aggrieved by a public authority in Romania – Selective administrative aspects*. În: Materialele Conferinței Internaționale „Perspective ale dreptului afacerilor în mileniul al treilea” – Ediția a VIII – a, București, 16 noiembrie 2018. În: Adjuris International Academic Publisher, București, 2018, pp. 233-241. ISSN 2601-7830, ISSN-L 2601-783.

3.8. Pavel Cătălin-Radu. *The realization of the fundamental guarantees rights, a consequence for ensuring a good administration – selective aspects*. În: Materialele Conferinței Internaționale „Provocări ale Societății Cunoașterii” (CKS), București, 17-18 mai 2019, În: CKS Journal, „Nicolae Titulescu” University Publishing House, București 2018, pp. 684-695. ISSN 2359-9227, ISSN-L 2068-7796.

3.9. Pavel Cătălin-Radu. *Identifying the petition right in the Romanian constitution, in Moldavian constitution and in comparative law*. În: Materialele Conferinței Internaționale „Perspective ale dreptului afacerilor în mileniul al treilea” – Ediția a IX – a, București, 8 noiembrie 2019. În: Current issues in administrative law, Cambridge Scholars Publishing, U.K. 2020, pp. 116–129. ISBN (10): 1-5275-5552-6, ISBN (13): 978-1-5275-5552-5.

3.10. Pavel Cătălin-Radu. *Identifying the right of a person aggrieved by a public authority in the Constitution of Romania, in the Constitution of Republic of Moldova and in comparative law*. În: Materialele Conferinței Internaționale „Provocări ale Societății Cunoașterii” (CKS), București, 11-

12 mai 2018, publicat în CKS Journal, „Nicolae Titulescu” University Publishing House, 2018, pp. 590-600. ISSN 2359-9227, ISSN-L 2068-7796.

3.11. Pavel Cătălin-Radu. *Ensuring and guaranteeing the petition right in Romania and Republic of Moldova*. În: Materialele Conferinței Internaționale „Provocări ale Societății Cunoașterii” (CKS), București: Universitatea „Nicolae Titulescu”, 21 mai 2021. În: CKS Journal, „Nicolae Titulescu” University Publishing House, București 2021, pp. 634-640. ISSN 2359-9227, ISSN-L 2068-7796.

4. Articole în culegeri științifice în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova):

4.1. Pavel Cătălin-Radu. *Considerații generale asupra noțiunii de administrație publică în doctrina românească*. În: Materialele Conferinței internaționale științifice „Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene. Știința juridică universitară în contextul procesului de promovare a valorilor general-umane”. Chișinău: ULIM și publicată în Symposia Professorum, 2013, pp. 87-91. ISBN 978-9975-3058-2-2.

ADNOTARE

La teza de doctor în drept a D-lui Cătălin – Radu Pavel cu tema „Asigurarea bunei administrări prin realizarea drepturilor garanții”, Chișinău, 2023

Structura tezei: Lucrarea este compusă din introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 165 de titluri, 176 de pagini de bază (până la Bibliografie), rezultatele obținute au fost publicate în 19 lucrări științifice.

Cuvintele cheie: buna administrare, drepturi garanții, dreptul de petiționare, dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică, dreptul la administrare.

Domeniul de studiu: Drept constituțional. **Scopul tezei** rezidă în a face o cercetare complexă a modului de asigurare a bunei administrări prin garantarea dreptului de petiționare precum și prin garantarea dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică în vederea valorificării gradului de reglementare și protecție juridică a acestora în România și Republica Moldova.

Obiectivele tezei au constat în: Cercetarea teoretică și conceptuală a noțiunii de bună administrare și a drepturilor garanții în doctrina de specialitate; investigarea gradului de reglementare a bunei administrări în recomandările Consiliului Europei precum și în documentele Uniunii Europene; formularea trăsăturilor caracteristice ale bunei administrări; cercetarea modului de realizare a dreptului de petiționare la nivel constituțional în România, Republica Moldova și în dreptul comparat; reflectarea asigurării bunei administrări prin garantarea dreptului de petiționare; analiza garantării dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică în România, Republica Moldova și în dreptul comparat; reflectarea asigurării bunei administrări prin garantarea dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică; formularea unor recomandări pentru îmbunătățirea cadrului legislativ în România și Republica Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute a fost determinată de abordarea conceptului de bună administrare și realizarea unei corelații cu drepturile garanții. A fost conturată o modalitate de asigurare a unei bune administrări prin garantarea dreptului de petiționare și prin garantarea dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică. Elementele de noutate pot fi regăsite în modalitatea de abordare a subiectului de către autor, respectiv în analiza corelației dintre asigurarea bunei administrări și prin realizarea drepturilor garanții, cât și în cadrul concluziilor și recomandărilor care pot contribui la completarea cadrului normativ actual.

Problema științifică importantă soluționată a constat în evidențierea importanței garantării celor două drepturi fundamentale, denumite în doctrină drepturi garanții, în vederea asigurării unei bune administrări într-un stat democratic de drept, fapt ce contribuie la eficientizarea reglementării și protecției juridice ale acestora în România și Republica Moldova.

Semnificația teoretică constă în realizarea unei analize științifice a gradului de reglementare și asigurare a bunei administrări și a modului de realizare a drepturilor garanții. A fost analizată corelația între asigurarea bunei administrări și realizarea drepturilor garanții ce conduce la o mai bună administrare pentru cetățeni.

Valoarea aplicativă a tezei poate fi estimată prin următoarele aspecte: rezultatele cercetării realizate pot fi considerate o contribuție la dezvoltarea reglementărilor în domeniu; a fost realizată o corelație între asigurarea bunei administrări a statului în favoarea cetățenilor și realizarea drepturilor garanții, aducând un plus de valoare cetățenilor într-un stat democratic, unde valorile fundamentale sunt respectate și garantate; au fost înaintate propuneri de *lege ferenda* care ar putea să contribuie la perfecționarea cadrului legislativ în domeniul asigurării bunei administrări, cât și în domeniul drepturilor garanții. **Implementarea rezultatelor științifice** poate contribui la asigurarea unei mai bune administrări a statului în favoarea cetățenilor, la o mai bună asigurare a drepturilor fundamentale, iar lucrarea poate fi utilă atât specialiștilor în domeniul dreptului, doctoranzilor, masteranzilor cât și studenților care studiază aspectele prezentate.

ANNOTATION

To the doctorate thesis of Mr Cătălin – Radu Pavel with the topic „Ensuring good administration through the realization of rights-guarantees”, Chisinau, 2023

Structure of the thesis: This paper has an introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, the references with 165 titles, 176 basic pages (excluding the references); its outcomes have been published in 19 scientific papers.

Keywords: good administration, rights-guarantees, the right to petition, the right of a person aggrieved by a public authority, the right to administration.

Field of study: Constitutional Law. The **goal of the thesis** is to conduct some complex research into how good administration is ensured by guaranteeing the right to petition as well as the right of a person aggrieved by a public authority so as to capitalise on their level of legal regulation and protection in Romania and the Republic of Moldova.

The **objectives of the thesis** are as follows: the theoretical and conceptual research of the notions of „good administration” and „rights-guarantees” in the relevant doctrine; an investigation of the level of regulation of good administration in the recommendations of the Council of Europe and in the EU documents; setting out the characteristics of good administration; an inquiry into how the right to petition is realized at constitutional level in Romania and the Republic of Moldova and in comparative law; how ensuring good administration is reflected in the guarantee of the right to petition; an analysis of the guarantee of the right of a person aggrieved by a public authority in Romania and the Republic of Moldova; how ensuring good administration is reflected in the guarantee of the right of a person aggrieved by a public authority; and putting forward recommendations for improving the framework in Romania and the Republic of Moldova.

The **novelty and scientific originality** of its outcomes were determined by the approach to the concept of „good administration” and the correlation with the rights-guarantees. A way to ensure good administration was outlined with the guarantee of both the right to petition and the right of a person aggrieved by a public authority. Elements of novelty may be found in how the author approached the subject matter, namely in the analysis of the correlation between ensuring good administration and the realization of rights-guarantees too and in the conclusions and recommendations that may contribute to complementing the current regulatory framework.

The **important scientific issue that has been solved** resides in one hand in revealing the importance of realizing the right to good administration, the right to petition and the right of a person aggrieved by a public authority in the context of ensuring good administration of citizens. Some complex scientific research has been conducted into the aforesaid fundamental rights and the correlation between good administration between good administration and the rights- guarantees leading to good administration by the state for the benefit of its citizens.

The **theoretical significance** is related to the conduct of a scientific analysis of the extent to which good administration is regulated and ensured and how the rights-guarantees are realized. The analysis was also concerned with the correlation between ensuring good administration and the realization of rights-guarantees leading to better administration for citizens.

The **applicative value of the thesis** may be estimated through the following aspects: the outcomes of the research conducted may be considered a contribution to the development of regulations in the area; a correlation was drawn between ensuring good administration by the state for the benefit of its citizens and the realization of rights-guarantees, bringing some added value to the citizens in a democratic state, where fundamental values are observed and guaranteed; proposals for *lege ferenda* have been put forward, which may contribute to enhancing the legislative framework in the area of ensuring good administration and also in the area of rights-guarantees. The **implementation of the scientific outcomes** may contribute to ensuring better administration of the state for the benefit of its citizens, to better ensuring the fundamental rights, and the paper may be equally useful to law experts, doctorate students, master students and undergraduate students studying the aspects concerned.

АННОТАЦИЯ

К докторской диссертации г-на Кэтэлина – Раду Павела на тему «Обеспечение надлежащего управления путем реализации прав гарантий», Кишинэу, 2023 г.

Структура докторской диссертации: Работа состоит из введения, четырех глав, общих выводов и рекомендаций, библиографии из 165 наименования, 176 основных страниц (до Библиографии), результаты были опубликованы в 19 научных статьях.

Ключевые слова: надлежащее управление, права гарантии, право на петицию, право лица, потерпевшего ущерб со стороны государственной власти, право на управление.

Область исследования: Конституционное право. **Целью диссертации** является комплексное исследование способа обеспечения надлежащего управления путем обеспечения права на петицию и права лица, потерпевшего ущерб со стороны государственной власти, в целях анализа их правового регулирования и защиты в Румынии и Р. Молдова. **Задачи диссертации:** Теоретическое исследование понятия надлежащего управления и прав гарантий в специализированной доктрине; изучение степени регулирования надлежащего управления в рекомендациях Европейского Совета, а также в соответствующих документах Европейского Союза; анализ теоретических основ публичного управления и права на управление в Румынии и Республике Молдова; формулирование характерных черт надлежащего управления; исследование реализации права на подачу петиций на конституционном уровне в Румынии, Республике Молдова и в сравнительном праве; отражение обеспечения надлежащего управления путем гарантирования права на подачу петиций; анализ гарантии права лица, потерпевшего ущерб со стороны власти, в Румынии, Республике Молдова и в сравнительном праве; отражение обеспечения надлежащего управления путем гарантирования права лица, потерпевшего ущерб со стороны государственной власти; формулирование рекомендаций по улучшению законодательной базы Румынии и Республики Молдова.

Новизна и научная оригинальность полученных результатов определяется исследованием концепции надлежащего управления в соотношении с правами гарантиями. Был установлен способ обеспечения надлежащего управления за счёт гарантирования права на петицию и права лица, потерпевшего ущерб со стороны власти. Элементы новизны можно найти как в авторском подходе к теме диссертации, соответственно, в анализе взаимосвязи между обеспечением надлежащего управления и реализацией прав гарантий, так в выводах и рекомендациях, которые могут способствовать доработке действующей нормативно-правовой базы в Румынии и Молдове. **Важная научная задача, которая была решена** в исследовании, заключается в том, чтобы подчеркнуть важность обеспечения двух основных прав, именуемых в доктрине правами гарантиями, для обеспечения надлежащего управления в демократическом правовом государстве, что способствует эффективности их регулирования и защиты в Румынии и Республике Молдова. **Теоретическая значимость** состоит в проведении научного анализа степени регулирования и обеспечения надлежащего управления и регулирования прав гарантий. Была проанализирована взаимосвязь между обеспечением надлежащего управления и реализацией прав гарантий, ведущая к улучшению управления в пользу граждан. **Практическая ценность диссертации** может быть оценена по следующим аспектам: результаты проведенного исследования могут рассматриваться как вклад в разработку нормативных актов в данной области; проведена взаимосвязь между надлежащим управлением государством в пользу граждан и реализацией прав гарантий, приносящая дополнительную пользу гражданам в демократическом государстве, где уважаются и гарантируются фундаментальные ценности; были выдвинуты предложения *lege ferenda*, которые могут способствовать совершенствованию законодательной базы в области обеспечения надлежащего управления в Румынии и Республике Молдова. **Внедрение научных результатов** можно способствовать обеспечению надлежащего государственного управления в пользу граждан, лучшему обеспечению основных прав, а работа может быть полезна как специалистам в области права, докторандам, аспирантам, учащимся магистратуры, так и студентам, изучающим представленные вопросы.

**ASIGURAREA BUNEI ADMINISTRĂRI PRIN REALIZAREA
DREPTURILOR GARANȚII**

SPECIALITATEA 552.01 – DREPT CONSTITUȚIONAL

**REZUMATUL
tezei de doctor în drept**

Aprobat spre tipar: 30.11.2023
Hârtie offset. Tipar digital
Coli de tipar: 2.00

Formatul hârtiei: A4
Tiraj 50 ex.
Comanda nr. 247

© PAVEL Cătălin – Radu, 2023

Tipografia SRL „Rucan Invest”
Str. V. Pârcălab nr. 52, Chișinău MD-2012